

UNA COSTA BRAVA
CAPTIVADORA

Sheila Berrocal Fernández
Helena Ferrer Codesido

.....

UNA COSTA BRAVA CAPTIVADORA

FOTOGRAFIES DE RICARD MUR 1906-1939

Nº 1487 Mur E. BRAVA
Palamós • Muelle Comercial

Arxiu Municipal
Ctra. de Girona, 45-47
17220 Sant Feliu de Guíxols
Tel. 00 34 972 32 25 93
arxiu@guixols.cat
www.guixols.cat

Una Costa Brava captivadora

Primera edició: març del 2023

© dels textos, Sheila Berrocal Fernández
© dels textos, Helena Ferrer Codesido
© del pròleg, M. Àngels Suquet i Fontana

© de les fotografies, fons Ricard Mur -
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols
© de l'autoria de les fotografies de les pàgines 12,
14, 37, 114 i 115, Joan Sabater, fons Ricard Mur -
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols
© d'aquesta edició, Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Pol. ind. Les Torrenteres
08754 El Papiol (Barcelona)
Telèfon 936 731 212
efados@efados.cat
www.efados.cat

Direcció, coordinació i disseny:
Editorial Efadós

Col·laboració:
Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Foto de la segona portadella: Barques amarrades
al Moll comercial de Palamós (1910-1939)

Foto de la pàgina 6: Creuer de passatgers Infanta
Beatriz al port de Sant Feliu de Guíxols. Anys 20.

 @catalunyadesapareguda @efados
 @catalunyades @efados
 @catalunyadesapareguda @Editorial Efadós

ISBN: 978-84-19239-98-3
Dipòsit legal: B-2219-2023
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transfor-
mació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels
seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotoco-
piar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO
(Centre Espanyol de Drets Reprogràfics). www.cedro.org.

ÍNDEX

• • • • •

Pròleg 7

Introducció 9

SANT FELIU DE GUÍXOLS 10

 Descobrint Sant Feliu, uns nous ulls arran de mar 12

 Sant Feliu indòmit 88

DE PORT A PORT 100

 Tossa, un mar a la Selva 102

 Entre s'Agaró i cala Belladona 110

 De Palamós a Sant Sebastià de la Guarda 122

OFICIS 132

 La tradició del suro a Sant Feliu 134

BIBLIOGRAFIA 152

PRÒLEG

SER BAULA

M. Àngels Suquet i Fontana

Directora de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Aquest llibre ha pogut ser perquè diferents persones han tingut cura material i intel·lectual del fons de Ricard Mur Dargallo. El periple d'aquest conjunt de fotografies va començar quan, en morir el fotògraf, quedaren òrfenes i es van vendre en tres ocasions. No sabem quantes n'hi havia en fer cada traspàs. Probablement, ja amb la Guerra Civil algunes imatges foren destruïdes per por de represàlies. Amb cada canvi de propietari probablement es devia fer una tria. De retrats, en el fons, n'hi ha pocs. Segurament, a mesura que passaven els anys, van ser desestimats. Principalment es conserven, en format estereoscòpic o postal, vistes des de Tossa de Mar fins al Port de la Selva, la sèrie sobre la indústria del suro i retrats d'alguns esdeveniments importants. El 1988, Emili Massanas va

donar a conèixer Ricard Mur i va reconèixer l'abast i la qualitat de la seva obra. Massanas fou pioner en la recerca de la història dels fotògrafs a Girona més enllà de la lectura anecdòtica de les fotografies antigues. El 2020, l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols va adquirir el fons a Josep M. Oliveras, fotògraf gironí, que va custodiar durant dècades, com un tresor, el mig miler de negatius de vidre. Durant aquests anys, l'estudiós guixolenc Agustí Roldós Soler ha revisat la informació compilada per Massanas.

Nosaltres també som baula d'aquesta cadena. Agraïm totes les aportacions que han fet possible la preservació d'aquest valuós llegat. Desitgem homenatjar Ricard Mur i transmetre la seva rellevància com a fotògraf del paisatge humà i natural del Baix Empordà i de la marca Costa Brava. Desitgem que les generacions futures coneguin i estimin el nostre fotògraf.

INTRODUCCIÓ

ELS PORTS DEL RECORD:
MIRADES A LA COSTA BRAVA

Sheila Berrocal Fernández - Helena Ferrer Codesido

El temps està en moviment constant; potser només existeix el present, perquè el passat ja ha caducat i el futur sempre serà incert. El paper del fotògraf és precisament aquell que tanta gent anhela, aquell que captura el temps i documenta allò que mai més es tornarà a repetir. El fotògraf busca tots aquells moments i els transforma en records. Mitjançant el llenguatge artístic de la fotografia, trencant barreres expressives, aconsegueix fer bell qualsevol detall d'allò que l'envolta i atorgar-hi un cert protagonisme. Convida a reflexionar, a pensar, a deixar volar la imaginació. Ara mateix et trobes aquí, llegint aquestes línies, a punt d'endinsar-te en un viatge a la Costa Brava d'un segle enrere. A través de l'objectiu de la càmera de Ricard Mur i de la seva poètica mirada, podràs observar tot aquest indret i, amb les nostres paraules, acompanyar les imatges d'aquest viatge. Aquest és un llibre elaborat amb molta dedicació amb què volem fer gaudir qui prengui la decisió d'aventurar-se i descobrir el cor de la Costa Brava a través d'aquest testimoni.

Fotografiar és contenir la respiració quan s'uneixen totes les nostres habilitats en el moment de l'efecte fugaç. Ment, ulls i cor han d'estar en consonància. Fotografiar és una manera de cridar, d'alliberar-se, però no per donar proves de la pròpia originalitat. És una manera de viure.

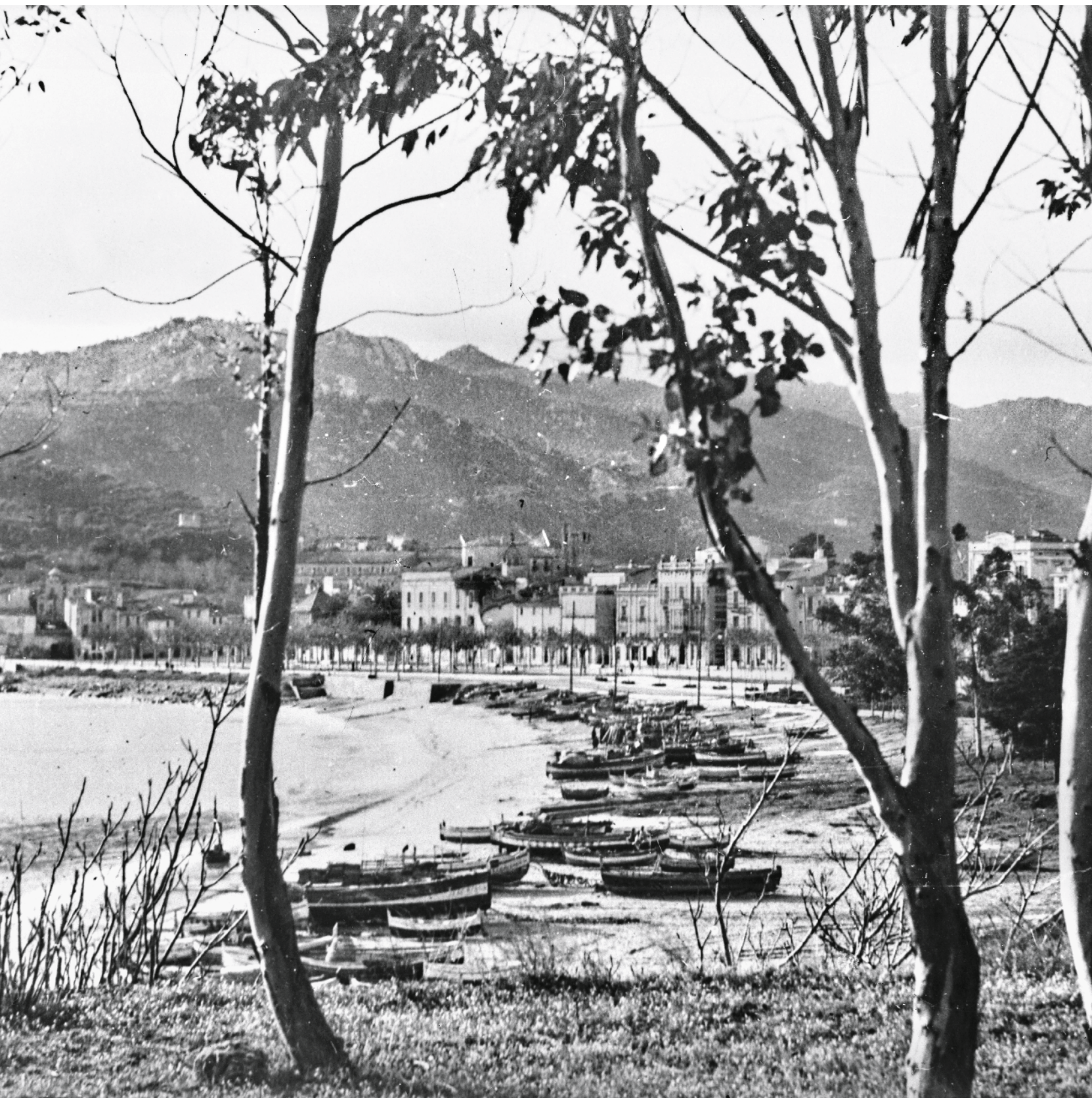
Henri Cartier-Bresson

Les cançons de mariners parlen de fars, de pirates, de pors i d'amors. Potser, com Kino a *La perla*, de John Steinbeck, tots els habitants de la costa s'aixequen amb la remor de les onades i pensen en cançons, que poden ser seves o d'un subconscient heretat dels avantpassats. Hi ha una certa musicalitat en les fotografies de Ricard Mur, una remor tranquil·la i sense gaire decoració, blanca i negra com les seves imatges, però que alhora té ritme: s'accelera quan una onada irromp en l'objectiu i es torna a relaxar quan la gent passeja o seu a l'aire lliure, congelada en un moment en què s'obliden les hores però alhora s'és víctima del temps. Al recull de retrats s'hi amaga una part de tots els que mirem, ja que és la memòria subjectiva la que construeix els records i la percepció, la que ens fa reviure o conèixer un indret segons el que hi hem viscut. La Costa Brava és un cant inefable i les proeses de la seva quotidianitat van quedar retratades per la mà de Mur com si es tractés d'escenaris mítics que ara ens semblen mai abans observats. El testimoni que en va deixar el fotògraf és el retrat d'una identitat comuna, un port del temps que s'obre camí a inicis del segle xx. Potser, també com Kino a *La perla*, hem trobat un tresor que, segons qui el miri, pot ser una font de joia o de plany. Sigui com vulgui, tot allò que ens connecta amb el passat viu a través nostre. Ricard Mur és, per sort, una porta oberta que convida a ser travessada.

PART I

SANT FELIU DE GUÍXOLS

CAPÍTOL 1

DESCOBRINT SANT FELIU, UNS NOUS ULLS ARRAN DE MAR

En un segle convuls, un jove va abandonar la seva terra natal, al cor de l'Aragó, i es va instal·lar a prop del mar. Va venir a Sant Feliu de Guíxols atret per la prosperitat de la indústria surera? Ja tenia la intenció de fer de fotògraf? Sigui com vulgui, el destí el va convertir en el narrador visual de la vila i del seu entorn.

L'any 1875 va néixer, tocant a l'Ebre, a la població saragossana de Gallur, Ricard Mur Dargallo. L'Estat espanyol es trobava immers en un intent de restauració borbònica, a les acaballes de la Tercera Guerra Carlina, i alhora polaritzat pel que fa al desenvolupament de la seva economia. Els tres litorals peninsulars eren terres molt properes a la revolució industrial anglesa a què s'havien adherit una bona part dels països europeus, mentre que les zones centrals se cenyien a la subsistència agrícola que el sistema proteccionista promulgava. A Catalunya, la principal aposta va ser la implantació del ferrocarril, i, concretament a la Costa Brava, el desenvolupament ple de la indústria surera.

L'augment de llocs de treball dedicats a aquestes disciplines va provocar migracions i un creixement demogràfic a les viles costaneres, que van fer coexistir el nou món que venia amb antigues tradicions de vital importància com la pesca o l'agricultura.

En aquest context, a finals del segle XIX, Ricard Mur va ser un dels arribats al litoral empordanès i, ja per sempre, va quedar-s'hi per immortalitzar una Costa Brava que canviava i creixia a velocitat mecanitzada. Una Costa Brava que feia mil·lennis que dibuixava la identitat dels seus habitants. Els motius pels quals Mur va aterrar a ponent del Mediterrani no els sabem, però el que sí que podem afirmar és que va quedar plenament captivat pels paisatges i la gent de Sant Feliu de Guíxols.

El fotògraf de la Costa Brava

Al setmanari *Llevar* el 1907 es troba la primera notícia que parla de la presència de Mur a Sant Feliu de Guíxols. Emili Massanas hi fa referència a *Ricard Mur, fotògraf a Sant Feliu* quan explica que un incendi havia fet desaparèixer el taller que el nouvingut havia instal·lat al carrer de la Creu. Després que l'aragonès pogués restaurar la galeria, establí dues sucursals a Palamós i a Palafrugell, que obrien el dia de mercat i on es feien retrats i s'editaven les imatges a mà i sense pantalles.

El seu llegat

Se sap, gràcies al padró d'habitants del 1930 conservat a l'Arxiu Municipal, que Ricard Mur estava casat, però que va morir sense descendència. El taller que l'havia acompanyat va passar a les mans del també fotògraf Joan Sabater, que, després d'adquirir l'emplaçament, va editar fotografies que el seu predecessor havia pres. També en va fer de pròpies, i és per això que les imatges del fons Ricard Mur que no estan signades són d'autoria dubtosa. Sabater es va traslladar al carrer de Girona, 1, i va traspasar el negoci a Carles Torrent l'any 1986, el qual va vendre

el fons a Josep Maria Oliveras, també fotògraf. Quan aquest es va jubilar, l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols l'hi va comprar per tal de conservar intactes aquestes petites peces de vida i terra ganxones. Una bona mostra són aquestes dues vistes de la badia de Sant Feliu de Guíxols. A la imatge de la pàgina del costat, a l'esquerra, el Xalet Malionis (posteriorment Hotel Panorama), propietat de Pere Rius i Calvet, i, en primer terme, un dels xalets construïts l'any 1926. La imatge d'aquesta pàgina és una reedició de Sabater feta als anys quaranta.

Amor a l'art per compartir

El prestigi de Mur es veu en les galeries que va regentar durant una època en tres de les poblacions més importants del Baix Empordà i també en el fet que va publicar les seves fotografies en diversos setmanaris, revistes i guies dels anys vint i trenta. Cal destacar els especials de Festa Major de *L'Avi Muné* i *La Costa Brava*. També *l'Àlbum guia de la Costa Brava*, editat el 1925 per l'Ateneu Barcelonès, i *l'Àlbum oficial de Gerona y su provincia*, publicat el 1926 per Edicions Catalonia. Quan Mur es trobava en el seu moment més dolç com a professional,

el veiem coincidir amb Joan Sabater i Pere Rigau, que llavors eren dos fotògrafs afeccionats, publicant conjuntament en els dos setmanaris i també en l'àlbum guia de l'Ateneu Barcelonès. Tal vegada ell fou qui els inicià en la fotografia, però de segur que els inspirà en la seva obra. Mentre que Sabater es va fer càrrec de la galeria després de la mort de Mur, Pere Rigau va continuar publicant fotografies en diversos llibres i guies després de la Guerra Civil. Va ser de la mà de Rigau que Vicenç Gandol també esdevingué fotògraf. La història d'aquests fotò-

grafs es pot resseguir a través de les publicacions, però la seva relació també ha deixat rastre en el fons fotogràfic de Ricard Mur.